Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 58
Warszawa 2023
Article No. 3029

Citation:
Mikołajczak-Matyja, N. (2023). Funkcje par wyrazów ze zbiorów opozycji semantycznych wieloczłonowych w zdaniach z tekstów Narodowego Korpusu Języka Polskiego. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, *58*, Article 3029. https://doi.org/10.11649/sfps.3029

DOI: 10.11649/sfps.3029

Nawoja Mikołajczak-Matyja
(Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Funkcje par wyrazów ze zbiorów opozycji semantycznych wieloczłonowych w zdaniach z tekstów Narodowego Korpusu Języka Polskiego

1. Wstęp. Pary wyrazów ze zbiorów opozycji wieloczłonowej w rozważaniach nad problematyką opozycji semantycznej dwuczłonowej

We współczesnej semantyce widoczna jest tendencja do weryfikowania badań i rozważań nad relacją opozycji semantycznej poprzez analizowanie użycia jednostek leksykalnych w tekstach różnego typu, w tym w materiale zebranym w korpusach językowych.

Niniejsza praca włącza się do tego nurtu. Przedmiotem analizy będą tu pary wyrazów, których człony pochodzą ze zbiorów więcej niż dwuelementowych, ale które są lub mogą być odczuwane przez użytkowników języka jako opozycyjne, ponieważ ich denotaty często bywają ze sobą kontrastowane.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.en), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2023.
Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences
[Wydawca: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk]

Nazwy kierunków geograficznych, cykli czasowych, kolorów kart, a także zwierząt, mebli, kwiatów itp. traktuje się w literaturze przedmiotu jako zbiory wyrazów połączonych relacją opozycji wieloczłonowej (Lyons, 1977/1984) lub niekompatybilności wieloelementowej (np. Hurford i in., 2007; Jones, 2002[1]). W odniesieniu do relacji łączącej elementy całego takiego zbioru można używać terminu „komplementarność", ponieważ pokrywają one całość pewnego pola znaczeniowego (Jeffries, 2010). Problem potencjalnej siły opozycyjnej między członami par wyłanianych z takich zbiorów wieloelementowych poruszany jest niekiedy podczas rozważań nad relacją opozycji semantycznej dwuczłonowej.

Siłę opozycji znaczeniowej między dwoma wyrazami można określać w terminach „minimalnego kontrastu" ich znaczeń. Specyfika relacji opozycji semantycznej polega bowiem na jednoczesnej bliskości i różnicy znaczenia między jej elementami (Cruse, 1995). Jako połączonych taką relacją nie traktuje się np. pary wyrazów *bluszcz* i *tajemnica* (Murphy i in., 2015, ss. 236–237), lecz takie pary, dla których istnieje pewna wspólna sfera znaczenia, z elementami kontrastującymi znaczenia członów wewnątrz tej wspólnej sfery. Zmniejszanie się liczby różnic między znaczeniami dwóch wyrazów decyduje o sile opozycji: „The most prototypical examples of contrast relations involve items that differ on one point of meaning" (Murphy, 2003, s. 172). Ważny jest także proporcjonalny udział cechy różnicującej w całości znaczenia jednostek (Cruse, 1995).

Jako silne opozycje traktuje się niekiedy pary wyłonione ze zbiorów trójelementowych typu *stały-płynny-gazowy* (Murphy, 2003), ale opozycyjność par wyłaniających się ze zbiorów o większej liczbie elementów budzi wątpliwości. I tak np. Jones (2002) stwierdza, że klasyfikowanie „niekompatybilności wieloelementowej" jako przykładu antonimii jest dyskusyjne (Jones, 2002). Markowski (1986) nie traktuje nazw smaków, zapachów, kształtów itp. jako wyraźnych opozycji ze względu na brak minimalnej różnicy i wyraźnej zasady porządkującej relację w parach wyłonionych ze zbiorów tego rodzaju, a w nowszej pracy traktuje takie pary jako „antonimy pragmatyczne" (Markowski, 2012, ss. 120–121).

Zasada „różnicy w podobieństwie" jest jednak dość dobrze spełniona przez niektóre pary wyodrębnione ze zbiorów ponaddwuelementowych. Dotyczy to zwłaszcza par, w których znaczeniach można wyodrębnić jakiś kontrast podstawowy: przestrzenny, czasowy, temperatury itp. Dobrym przykładem jest para

[1] Natomiast Cruse używa określenia „niekompatybilność" („incompatibility") w odniesieniu do wszelkich kontrastów, które nie są inherentnie binarne (Cruse, 1995).

ręka/*noga*: jej człony należą wprawdzie do wieloelementowego zbioru nazw części ciała, ale wyodrębniają się z niego wyraźnie poprzez istnienie bliskiego wspólnego hiperonimu *kończyna* wyznaczającego sferę podobieństwa znaczeniowego, z silnym kontrastem „górny/dolny" jako główną zasadą porządkującą relację. Murphy określa ten przypadek jako „binarity by coincidence" (Murphy, 2003, s. 182): posiadanie przez człowieka (tylko) dwóch typów kończyn powoduje odczuwanie ich nazw jako skontrastowanych. Jako silnie opozycyjne odczuwane są także pary *północ*/*południe* oraz *wschód*/*zachód*; w tym przypadku czteroelementowy zbiór nazw ze wspólnym bliskim hiperonimem *strona świata* dzieli się na dwie opozycyjne pary na zasadzie przeciwstawienia kierunkowego o charakterze diametralnym (Lyons, 1977/1984), które ma bardzo istotny udział w znaczeniu członów danej pary. Natomiast w zbiorze nazw ze wspólnym hiperonimem *pora roku* tylko jedna para zyskuje status stosunkowo silnej opozycji – *lato* i *zima*, ze względu na zawarty w znaczeniu członów podstawowy kontrast „ciepły/zimny" (Cruse, 1995; Markowski, 1986). Można tu traktować wymiar temperatury jako skalę, z której biegunami, symetrycznie i diametralnie, związane są denotaty członów pary (Lyons, 1977/1984; Murphy, 2003). Można także za wspólną, wąską sferę znaczenia uznać cechę ekstremalności temperatur: lato i zima to okresy o ekstremalnych w skali roku wartościach temperatur, odpowiednio *in plus* i *in minus* w stosunku do średniej temperatury rocznej (Murphy, 2003). Innym podstawowym kontrastem decydującym o sile tej opozycji jest „jasny/ciemny": lato jako jasna pora roku (efekt kontrastu: „długi dzień / krótka noc"), zima jako pora roku ciemna („długa noc / krótki dzień").

Brak kontrastu podstawowego sprawia, że większe kontrowersje i spory budzi opozycyjność pary typu *pies*/*kot*. Cruse uważa ją jedynie za przykład „zwykłej niekompatybilności" (Cruse, 1995, s. 257), ale zdaniem Murphy (2003) zarówno sposób użycia i częstość współwystępowania członów pary w kontekstach, jak i nasza wiedza pojęciowa na temat ich denotatów pozwala na traktowanie jej jako kanonicznej pary opozycyjnej (tj. stanowiącej część podstawowego „kanonu" naszej wiedzy). Cechy typu: zwierzęta czworonożne, futerkowe, udomowione – na tyle oswojone i o takim rozmiarze, że mogą być trzymane w domu i nie w klatce – stanowią sferę podobieństwa, na tle której można w poszczególnych kontekstach określać jakieś pojedyncze różnice (Murphy, 2003). Traktowanie pary *kot*/*pies* jako silnie opozycyjnej może także (u niektórych użytkowników języka) stanowić efekt interpretowania denotatów jako tworzących całość znanego świata zwierzęcego w doświadczeniu małego dziecka (Jeffries, 2010).

Wreszcie – traktowanie jednostek ze zbioru wieloelementowego jako tworzących opozycję binarną może wynikać z warunków kulturowych, bytowych czy ekonomicznych, które determinują częste współwystępowanie tych jednostek w kontekstach wskazujących wybór czy preferencję (denotatu) jednej z nich. Przykładem mogą być pary *kawa*/*herbata* lub *gaz*/*elektryczność*, nazywane przez Cruse'a opozycjami przypadkowymi lub pragmatycznymi (Cruse, 1995, 2000).

2. Badania korpusowe nad użyciem opozycji semantycznej binarnej w tekstach

Począwszy od ostatnich dekad XX wieku można zaobserwować przesunięcie perspektywy badań nad relacjami semantycznymi, od introspekcyjnych i subiektywnych rozważań dotyczących jednostek leksykalnych wyjętych z (szerszego) kontekstu do analiz sposobu użycia tych jednostek w kontekstach, w różnych typach tekstów i dyskursów. Do obiektywizacji wniosków wyciąganych z takich analiz przyczynia się korzystanie z korpusów językowych. Korpusowe badania nad relacją opozycji dwuczłonowej w języku angielskim zapoczątkował m.in. Mettinger (1994), analizując kilkaset par opozycyjnych z powieści angielskojęzycznych. Kontynuatorem tej pracy był Steven Jones, którego monografia (2002) stała się bezpośrednią inspiracją dla kolejnych analiz przeprowadzanych w wielu językach. W pracach tego typu materiał badawczy stanowią człony pary opozycyjnej współwystępujące wewnątrz niewielkich fragmentów tekstu, zazwyczaj wewnątrz zdań lub w sąsiednich zdaniach. Efektem analiz takiego materiału stało się zarówno wyodrębnianie syntaktycznych ram współwystępowania członów pary, jak i – przede wszystkim – poszukiwanie funkcji pełnionych przez daną parę w tekście. Przyjmuje się najczęściej, że funkcje wyodrębniane są przede wszystkim na podstawie kryteriów semantycznych lub semantyczno-pragmatycznych (np. Hsu, 2015; Murphy i in., 2009), a nie na podstawie samych ram leksykalno-składniowych, w których umieszczona jest dana para[2]. Zespół takich funkcji został po raz pierwszy precyzyjnie opracowany we wspomnianej monografii Jonesa (Jones, 2002) w wyniku analizy 3000 zdań zawierających

[2] Mimo że można charakteryzować większość funkcji za pomocą typowych dla nich ram, zależność między ramą a funkcją nie jest stuprocentowa (Jones i in., 2007).

przykłady współwystępowania 56 par opozycyjnych utrwalonych w języku angielskim (np. *diffucult*/*easy*, *new*/*old*, *optimism*/*pessimism*). Zdania zostały wyselekcjonowane z korpusu zawierającego 280 mln wyrazów, zbudowanego z tekstów z jednego czasopisma (zestaw funkcji z częstością ich występowania i przykładami por. dalej rozdz. 4). Realność i rolę funkcji wyodrębnionych przez Jonesa potwierdzono w licznych badaniach dotyczących opozycji semantycznej zarówno w języku angielskim (np. Davies, 2012, 2013; Jones, 2006, 2007; Jones & Murphy, 2005), jak i w wielu innych językach: szwedzkim (Murphy i in., 2009), japońskim (Muehleisen & Isono, 2009), niderlandzkim (Lobanova i in., 2010), serbskim (Kostić, 2011, 2015), rumuńskim (Gheltofan, 2013), chińskim (Hsu, 2015), arabskim klasycznym (Hassanein, 2018; Hassanein & Mahzari, 2021) i współczesnym (AlHedayani, 2016, cyt. za: Hassanein & Mahzari, 2021), perskim (Mohamadi i in., 2019) oraz francuskim (Steffens, 2018).

Celem analiz własnych zaprezentowanych w dalszych częściach pracy jest sprawdzenie, czy pary wyrazów polskich wyłonione ze zbiorów wieloelementowych pełnią funkcje ze zbioru wyodrębnionego w pracach Jonesa, a jeśli tak, to czy najczęściej pełnią takie same funkcje, jak te dominujące w jego badaniach. Podobnie jak w dociekaniach Jonesa i następców, funkcja danej pary w zdaniu wyodrębniana była poprzez określenie wzajemnej relacji między członami pary, na bazie analizy semantyczno-składniowej kontekstu bezpośredniego, w jakim człony są umieszczone, oraz na podstawie ustalenia znaczenia całego zdania.

3. Przedmiot analiz i sposób selekcji materiału źródłowego

Badaniu poddano sześć polskich par rzeczownikowych pochodzących ze zbiorów opozycyjnych ponaddwuelementowych. Trzy z nich: *lato*/*zima*, *ręka*/*noga* oraz *kot*/*pies* to pary stanowiące przedmiot rozważań i dyskusji w pracach nad opozycjami semantycznymi, a jedna (*kawa*/*herbata*) podawana jest jako przykład opozycji pragmatycznej (por. rozdz. 1). Pozostałe dwie pary to *spodnie*/*spódnica* oraz *telefon*/*list*. Pochodzą one z przeprowadzonego wcześniej badania własnego. Proszono w nim respondentów o podanie wyrazu o „znaczeniu maksymalnie przeciwnym" w stosunku do podanego hasła rzeczownikowego, które nie stanowiło członu oczywistej, utrwalonej w języku dwuelementowej

pary opozycyjnej. Materiał badawczy stanowiło w sumie 100 haseł, w tym wyrazy *spodnie* oraz *telefon*. Najczęstszą odpowiedzią na hasło *spodnie* był wyraz *spódnica* (podany przez 56% 180-osobowej grupy badanych), a na *telefon* – wyraz *list* (38%)[3].

Do analiz wykorzystano zbiór takich zdań ze zrównoważonego podkorpusu Narodowego Korpusu Języka Polskiego (dalej NKJP; NKJP, b.d.), w których współwystępują człony danej pary. Wielkość podkorpusu wynosi około 250 mln słów, a więc jest porównywalna z korpusem wykorzystanym w monografii Jonesa (Jones, 2002) – 280 mln słów. Wyszukiwanie w NKJP (b.d.) zdań zawierających określone dwa wyrazy umożliwia narzędzie Poliqarp. Po wyborze podkorpusu w okienko poszukiwań wpisywano formuły typu: „[base = X] ([]?) * [base = Y] within s" oraz identyczne z odwrotnym uporządkowaniem Y/X, gdzie X i Y stanowiły człony badanej pary.

Narzędzie zwraca od 215 zdań dla pary *spodnie*/*spódnica* (w sumie dla obu uporządkowań) do 2000 dla pary *ręka*/*noga*. Zdecydowano się na analizę 200 zdań dla każdej z sześciu par[4], z zachowaniem dostarczanej przez narzędzie proporcji zdań z danym uporządkowaniem. Przykładowo: dla pary *ręka*/*noga* narzędzie zwraca jednakową liczbę zdań dla obu uporządkowań, zatem przeanalizowano po 100 zdań z kolejnością *ręka*/*noga* i *noga*/*ręka*. Natomiast dla pary *kawa*/*herbata* liczba zdań z wyrazem *kawa* poprzedzającym wyraz *herbata* jest niemal trzykrotnie większa niż z wyrazem *herbata* przed *kawa*. Po dokonaniu obliczeń procentowych zbioru dla tej pary przeanalizowano 148 zdań z pierwszym uporządkowaniem i 52 z drugim. Aby zachować cechę zrównoważenia właściwą podkorpusowi, do analizy wybierano zdania oddalone od siebie w zbiorze o określoną stałą liczbę innych zdań[5].

---

[3] We wspomnianym badaniu wykorzystano w sumie (poza hasłami z innych pól semantycznych) 4 nazwy urządzeń (*komputer*, *kalkulator*, *telewizor*, *telefon*) oraz 4 nazwy elementów odzieży (*suknia*, *spodnie*, *kieszeń*, *mankiet*). Listę haseł podzielono na 4 wersje ankiety po 25 wyrazów; w każdej wersji znalazła się m.in. 1 nazwa urządzenia i 1 nazwa elementu odzieży. W badaniu udział wzięło 720 osób. Każda z nich otrzymała jedną wersję ankiety.

[4] Z literatury przedmiotu wynika, że taki zbiór wystarcza do ujawnienia funkcji typowych dla użycia danej pary w zdaniu.

[5] Oznacza to, że ze zbioru zwracanego przez narzędzie selekcjonowano zdania o numerach: „1xA, 2xA, 3xA,…", gdzie stała A została dla danej pary i uporządkowania wyliczona poprzez dzielenie liczebności zbioru z danym uporządkowaniem przez potrzebną liczbę zdań z tym uporządkowaniem.

4. Zestaw funkcji

Poniżej przedstawiony zostanie zestaw podstawowych funkcji wyodrębnionych przez Jonesa (Jones, 2002, 2006), ale z przykładami z analiz przeprowadzonych przez autora niniejszej pracy na materiale zdań z NKJP (b.d.), zawierających jedną z sześciu par wymienionych w poprzednim rozdziale. W nawiasie po oryginalnej nazwie z prac Jonesa podano procentowy udział funkcji uzyskany w analizach Jonesa (Jones, 2002, ss. 40–41), a dalej przykład(y) i krótką definicję funkcji. W przykładach wytłuszczono badaną parę wyrazów, a wyróżniono wraz z nią części zdań decydujące o kwalifikacji.

- ANCILLARY (38,7%): *To chłodzi* ***w lecie****, a grzeje* ***w zimie*** (LZ: 90). *Nie miałem również litości dla włóczących się* ***psów*** *czy zdziczałych* ***kotów*** […] (PK: 216)[6]. Człony badanej opozycji – *lato*/*zima* w zdaniu pierwszym i *pies*/*kot* w drugim – pełnią taką funkcję w zdaniu, jeżeli potwierdzają lub wzmacniają kontrast („wspierają" kontrast, stąd nazwa funkcji) między inną parą wyrazów w tym samym zdaniu. Jones (2002) określa te pary, odpowiednio, jako parę A i parę B. Dokładniej mówiąc, funkcja pary A zależy od siły kontrastu w parze B: w pierwszym z podanych przykładów para A *lato*/*zima* potwierdza silny kontrast pary B (*chłodzi*/*grzeje*), a w drugim para A *pies*/*kot* sugeruje kontrast (poza tym kontekstem kontrast słaby) między członami pary B – *włóczące się*/*zdziczałe*.
- COORDINATED (38,4%): […] *minister von Kanitz tak naprzykrzał mu się* ***telefonami*** *i* ***listami****, że w końcu uległ* (TL: 18). W zdaniach tego typu znaczenie orzeczenia odnosi się łącznie do obu członów pary (w podanym przykładzie do *telefonu* i *listu*), które dzięki temu są jakby „ujednolicane". Jones (2002, s. 37) używa tu określeń *unified* i *coordinated*.
- COMPARATIVE (6,8%): *Po publikacji nadeszło kilkadziesiąt* ***listów****, równie dużo było* ***telefonów*** (LT: 203). *Trudno się połapać, jak długo trwa w Polsce jałowa dyskusja* […] *o ochronie* ***psów*** *i w mniejszym*

[6] Odnośnik LZ: 90 oznacza zdanie z numerem 90 ze zbioru zdań zawierających parę *lato*/*zima* (z taką kolejnością członów), a odnośnik PK: 216 zdanie z numerem 216 ze zbioru dla *pies*/*kot* zwracanego przez narzędzie przeszukiwania NKJP (b.d.). Narzędzie po wpisaniu formuły poszukiwania zwraca zawsze ten sam zbiór zdań z danym uporządkowaniem członów pary i z tą samą numeracją.

stopniu ***kotów*** (PK: 608). W zdaniach z taką funkcją człony badanej pary są porównywane między sobą, tj. wskazywana jest *explicite* albo ich równość pod jakimś względem (jak w przykładzie z parą *list*/*telefon*), albo nierówność (jak w przykładzie z parą *pies*/*kot*).

– DISTINGUISHED (5,4%): *Dzięki temu oświetlenie o innej godzinie włączy się* ***latem****, o innej* ***zimą*** (LZ: 577). W przytoczonym zdaniu rozróżnienie między członami badanej pary *lato*/*zima* jest eksplicytnie podkreślone poprzez określenie *inna*. Wyznacznikami tej funkcji są wszelkie wyrazy i wyrażenia podkreślające odmienność członów pary czy różnicę między nimi.

– TRANSITONAL (3%): *Tak było na przełomie 1999/2000 r., gdy jeszcze* ***zimą*** *buchnęło prawdziwym* ***latem*** (ZL: 547). Przykład obrazuje funkcję „zmiany", rozumianej jako przejście od jednego członu do drugiego (zima gwałtownie „zmieniła się w lato", czyli warunki atmosferyczne typowe dla zimy uległy gwałtownej zmianie, zbliżając się do warunków charakterystycznych dla ciepłej pory roku). Jako realizację tej funkcji traktowano także przypadki „zewnętrznej zmiany", por. przykład z parą *spodnie*/*spódnica*: *Ale jeansowe* ***spodnie*** *mogą też mieć wygląd hiszpańskiej falbaniastej* ***spódnicy*** […] (SeSa: 77).

– NEGATED (2,1%): *Po przyjęciu nie proponuje się* ***herbaty****, tylko kawę* […] (HK: 156). *Natomiast jeśli ma tylko „normalny" płaszcz zimowy za kolana, raczej niech nie wkłada* ***spodni****, tylko ciepłą* ***spódnicę*** (SeSa: 93). Jeden człon pary jest zanegowany (odpowiednio *herbata* i *spodnie*), co powoduje zwiększenie siły drugiego z nich w danym kontekście.

– IDIOMATIC (0,8%): *Tak żyli ze sobą jak* ***pies*** *z* ***kotem****, mimo woli przywykając do siebie* (PK: 16). Badana para wchodzi w skład utrwalonego w danym języku wyrażenia złożonego o charakterze idiomu.

– EXTREME (1,3%): *You can use it as a planting medium, to improve soil that is too* ***light*** *or too* ***heavy*** […] (Jones, 2002, s. 92): oba człony pary połączone są z określeniami wyrażającymi duże natężenie denotowanej właściwości lub obiektu (jak *zbyt*, *bardzo*, *całkowicie*, *silny* itp.); powoduje to wyłączenie ze znaczenia zdania strefy pośredniej wymiaru między biegunami, czyli między denotatami członów pary. Podano przykład z pracy Jonesa, ponieważ w analizie przeprowadzonej dla potrzeb niniejszej pracy nie znaleziono przykładów tej funkcji (por. następny rozdział).

– INTERROGATIVE: *Zadawał pytanie w stylu „czego się napiją, **kawy** czy **herbaty**”* (KH: 180). Funkcja ta została wyodrębniona dopiero w późniejszych pracach Jonesa (np. Jones, 2006) i dotyczyła pytań zawierających frazę *(czy) X, czy Y* sugerujących rozłączność, czyli wymuszających wybór między członami. Inni autorzy stwierdzili konieczność rozszerzenia tej funkcji także na zdania inne niż pytające, sugerujące wybór między członami. Np. […] *ubierała się albo w długie, powłóczyste **spódnice** nieco w cygańskim stylu, albo w **spodnie*** […] (SaSe: 12)[7].

Specyfika znaczenia i sposobu użycia kilku par wymagała pewnych rozstrzygnięć. Poniżej przedstawiono najważniejsze z nich.

– *Lato*/*zima*: W bardzo wielu zdaniach zwracanych przez narzędzie człony pary używane są w formie przysłówkowej *latem*/*zimą*, a nie rzeczownikowej. Ze względu na wysoką typowość użycia pary w tej formie, zdania uznano za nadające się do analizy, por. np. *Hobby: dobra książka, film i teatr, **latem** Mazury, **zimą** narty* (LZ: 225).
– *Ręka*/*noga*: Jako zdania z funkcją ANCILLARY klasyfikowano przede wszystkim takie, w których oba człony denotowały części tej samej całości (tj. chodzi o kończyny tej samej osoby), np. […] *on się śmieje, rytm wybija **ręką**, przytupuje **nogą*** […] (RN: 910) lub (przypadki rzadsze) gdy mimo braku możliwości określenia, czy chodzi o tę samą całość, oba człony pary B występują w identycznej strukturze i pozycji w odniesieniu do członów pary A, np. […] *był przy wielu zgonach, porodach*, *widział ludzi z urwanymi **nogami** i poszarpanymi **rękami*** (RN: 550).
– *Kawa*/*herbata*: Kwalifikacja pary jako pełniącej funkcję INTERROGATIVE na ogół nie budzi wątpliwości. Dotyczy to zarówno zdań pytających, np. *Pochylając się nad Zuzanną* […], *pytam: – **Kawa** czy **herbata?*** (KH: 144), jak i oznajmujących, np. *Ja nie chcę nikogo wydalać na stałe i proszę dać mi jakiś inny wybór, np. **kawa** czy **herbata*** (KH: 276). Jednak w przypadku ośmiu zdań zakwalifikowanych jako zdania z funkcją INTERROGATIVE rozłączność członów pary nie jest oczywista, a zatem zdania mogłyby być kwalifikowane także jako COORDINATED, np. *Uśmiechała*

[7] W pracy Muehleisen i Isono (2009) używano nazwy DISJUNCTIVE w celu podkreślenia, że funkcja ta nie ogranicza się do zdań pytających.

się życzliwie, proponowała ***kawę*** *lub* ***herbatę****, a później poszła do kuchni szykować obiad* (KH: 60).

5. Wyniki liczbowe: porównanie danych z prac Jonesa i z analizy własnej

Jak wynika z danych procentowych przedstawionych w zestawieniu funkcji w poprzednim rozdziale (dane w nawiasach po nazwie funkcji), udział ośmiu głównych funkcji w korpusie 3000 zdań analizowanych przez Jonesa wynosi ponad 96%. W pozostałym materiale Jones wyodrębnił dodatkowo kilka pomniejszych, rzadko występujących funkcji, a tylko w 19 zdaniach nie znalazł żadnej funkcji (Jones, 2002, ss. 95–102). Jak wynika z przytoczonych danych, udział każdej z dwóch najsilniejszych funkcji – COORDINATED i ANCILLARY – jest w pracy Jonesa ponad pięciokrotnie większy niż każdej z pozostałych sześciu głównych funkcji. Są to jednak dane o charakterze średnich wyliczonych z udziałów procentowych dla całego materiału analizowanego przez Jonesa (por. dalej rozdz. 6). Dominację tych dwóch funkcji potwierdzono w późniejszych pracach Jonesa (Jones, 2006, 2007), a także w badaniach prowadzonych przez innych autorów i na materiale różnych języków. Natomiast zarówno przewaga jednej z tych dwóch dominujących funkcji nad drugą, jak i proporcjonalny ich udział w korpusach są zróżnicowane. I tak na przykład w badaniach Murphy i in. (2009) prowadzonych na korpusie 4366 zdań w języku szwedzkim obie funkcje stanowią ponad 70% zbioru, z czego ANCILLARY występuje w prawie 45% zdań, a COORDINATED – w ponad 25% zdań. Również w analizach 600 zdań w języku japońskim funkcja ANCILLARY okazała się silniejsza niż COORDINATED (odpowiednio 55% i 13% badanego zbioru) (Muehleisen & Isono, 2009). Natomiast analiza 3605 zdań w języku chińskim wykazała przewagę funkcji COORDINATED (ponad 40%) nad ANCILLARY (nieco ponad 20%) (Hsu, 2015). Z kolei dane z analiz 1181 zdań z tekstów religijnych w języku arabskim wykazują wyrównany udział obu funkcji: 44% dla funkcji ANCILLARY i 43% dla COORDINATED (Hassanein, 2018). Jednakże w analizach prowadzonych na materiale arabskich przysłów wykazano wyraźną przewagę funkcji ANCILLARY (około 56%) nad COORDINATED (ponad 21%) (Hassanein & Mahzari, 2021).

Wyniki analizy przeprowadzonej dla potrzeb obecnej pracy na zbiorze sześciu par ze zbiorów wieloelementowych, w postaci udziałów procentowych, przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Udziały procentowe poszczególnych funkcji w parach

Funkcja	lato/ zima	pies/ kot	telefon/ list	ręka/ noga	spodnie/ spódnica	kawa/ herbata
ANCILLARY	61,5	21,5	23,5	36	35,5	14
COORDINATED	15,5	59	51,5	41,5	42	64,5
COMPARATIVE	8	5,5	1,5	0,5	2	0,5
NEGATED	2,5	1	1	1	5,5	2,5
DISTINGUISHED	2,5	1	0,5	0	1	0
TRANSITIONAL	3	0	0	0	1	0,5
IDIOMATIC	0	3,5	0	2	0	0
EXTREME	0	0	0	0	0	0
INTERROGATIVE	1	0	0	0,5	7,5	17
Poza klasyfikacją	*8*	*9*	*22*	*18,5*	*7,5*	*3*

Źródło: opracowanie własne

Jak widać, dla pięciu badanych par (wyjątek to para *kawa*/*herbata*) funkcje ANCILLARY i COORDINATED są zdecydowanie silniejsze niż wszystkie pozostałe. Średni udział funkcji ANCILLARY dla wszystkich sześciu par wynosi 32%, udział funkcji COORDINATED – 45,7%. Łączny udział tych dwóch funkcji to średnio około 78% (podobnie jak w wynikach Jonesa, gdzie ich łączny udział wynosił średnio 77%), przy czym udział ten jest bardzo podobny dla wszystkich badanych par i wynosi od 75% (dla *telefon*/*list*) do 80,5% (dla *kot*/*pies*).

Dane z tabeli wskazują jednak, że jedna z dwóch najsilniejszych funkcji na ogół wyraźnie dominuje nad drugą. Dla par *ręka*/*noga* oraz *spodnie*/*spódnica* funkcja COORDINATED przeważa nad ANCILLARY jedynie o kilka procent, ale dla *telefon*/*list* funkcja COORDINATED jest ponaddwukrotnie, a dla *pies*/*kot* prawie trzykrotnie silniejsza niż ANCILLARY. Para *kawa*/*herbata* jest jedyną, dla której funkcja INTERROGATIVE ma rangę wyższą niż ANCILLARY, a ta druga jest słabsza ponadczterokrotnie niż dominująca funkcja COORDINATED. Tendencja odwrotna występuje jedynie dla pary *lato*/*zima*: funkcja ANCILLARY jest tu czterokrotnie silniejsza niż COORDINATED.

Jeśli chodzi o pozostałe funkcje z pracy Jonesa, to funkcja INTERROGATIVE okazuje się charakterystyczna także dla pary *spódnica*/*spodnie*, COMPARATIVE jest dość ważna dla użycia wewnątrz zdania par *lato*/*zima* oraz *pies*/*kot*, funkcja NEGATED jest najbardziej typowa dla użycia pary *spodnie*/*spódnica*, funkcja IDIOMATIC dla *pies*/*kot*, a TRANSITIONAL – dla *lato*/*zima*. Tylko jedna z pod-

stawowych dziewięciu funkcji wyodrębnionych przez Jonesa – EXTREME – nie pojawiła się w korpusie dla żadnej z par.

Klasyfikacji Jonesa najsłabiej poddają się pary *telefon*/*list* oraz *ręka*/*noga*: żadna z funkcji poza COORDINATED i ANCILLARY nie przekracza 2% udziału, a poza klasyfikacją pozostaje około lub ponad ⅕ korpusu zdań. Klasyfikacji dobrze poddaje się natomiast pragmatyczna para *kawa*/*herbata* (tylko 3% korpusu poza klasyfikacją) dzięki bardzo dużemu udziałowi zdań łączących czy ujednolicających oba wyrazy (COORDINATED) oraz dużej grupie zdań z rozłącznym użyciem członów (INTERROGATIVE).

6. Dyskusja i wnioski

Liczbowe wyniki analiz pozwalają na udzielenie pozytywnej odpowiedzi na pytanie postawione w zakończeniu rozdz. 2: w minimum 78% (dla *telefon*/*list*) i maksimum 97% (dla *kawa*/*herbata*) zbioru zdań z daną parą wyodrębniono jedną z funkcji z zestawu Jonesa. Brak funkcji EXTREME można tłumaczyć rzeczownikowym charakterem badanych par. Funkcja ta wystąpiła tylko dla 20 z 56 par opozycyjnych badanych przez Jonesa (Jones, 2002), a najbardziej charakterystyczna okazała się w jego pracy dla par *poor*/*rich*, *dry*/*wet* i *quickly*/*slowly*.

Obecne badanie potwierdziło także dominującą rolę funkcji ANCILLARY i COORDINATED: dla wszystkich badanych par jedna z tych dwóch funkcji ma rangę pierwszą częstości wystąpień, a druga z nich ma rangę drugą dla pięciu par.

We wnioskach płynących ze swoich analiz Jones postuluje częste pełnienie tych dwóch funkcji jako jeden z warunków definicji relacji opozycji semantycznej dwuczłonowej: „Antonyms are pairs of words which contrast along a given semantic scale and frequently function in a coordinated and ancillary fashion such that they become lexically enshrined as 'opposites'" (Jones, 2002, s. 179)[8]. Takie uzupełnienie definicji można traktować jako potwierdzenie – poprzez użycie językowe – roli „różnicy w podobieństwie" jako kluczowej właściwości relacji opozycji: funkcja COORDINATED możliwa jest dzięki wspólnym elementom znaczenia członów pary, a funkcja ANCILLARY podkreśla zróżnicowanie znaczenia członów.

[8] Jones używa terminu „antonim" w znaczeniu szerokim, obejmującym różne typy opozycji semantycznej dwuczłonowej (Jones, 2002, s. 1).

Badane pary ze zbiorów wieloelementowych spełniają zatem uzupełniające warunki definicyjne zaproponowane przez Jonesa dla opozycji semantycznej dwuczłonowej na bazie użycia językowego. Uzyskane dane wskazują jednak różnice w rozkładzie funkcji między poszczególnymi parami. Warto przyjrzeć się przede wszystkim wzajemnym stosunkom siły funkcji ANCILLARY i COORDINATED. Badacze funkcji zgodnie podkreślają, że pierwsza z nich bardziej kontrastuje człony pary niż druga, bo różnicuje ich znaczenie poprzez wprowadzanie lub podkreślanie jakiegoś przeciwieństwa między dwoma innymi elementami języka (Hassanein, 2020; por. także np. Hsu, 2015; Murphy & Jones, 2008). Wszystkie badane pary z wyjątkiem *lato*/*zima* częściej pełnią funkcję COORDINATED niż ANCILLARY, przy czym dla *kot*/*pies*, *telefon*/*list* i *kawa*/*herbata* różnica ta jest bardzo duża: podkreślanie podobieństwa przez łączne traktowanie członów pary kilkakrotnie przeważa nad podkreślaniem kontrastu. Podobną relację wykazano w przypadku wielu silnych par opozycyjnych badanych przez Jonesa, zarówno spokrewnionych morfologicznie (np. *married*/*unmarried*, *correct*/*inocorrect*), jak różnordzennych (np. *false*/*true*, *guilt*/*innocence*) (Jones, 2002, ss. 40–41). Z drugiej strony, dla wielu silnych, prototypowych par opozycyjnych w badaniach Jonesa wykazano tendencję przeciwną, tj. znaczną przewagę funkcji ANCILLARY nad COORDINATED, np. *difficult*/*easy*, *active*/*passive*, *fast*/*slow*, *hard*/*soft*, *long*/*short* itp. W obecnych badaniach tendencję taką wykazano tylko dla pary *lato*/*zima*.

W definicji sformułowanej przez Jonesa stosunek siły między tymi dwiema funkcjami jest zatem mniej ważny niż ich przewaga nad pozostałymi funkcjami ze zbioru. Przewaga taka także nie jest jednak w badaniach Jonesa bezwyjątkowa: jak wynika z analizy danych zawartych w pracy Jonesa (Jones, 2002, ss. 40–41), dla 11 z 56 badanych przez niego par przynajmniej jedna z pozostałych funkcji uzyskała siłę równą lub wyższą niż funkcja COORDINATED lub ANCILLARY, np. dla *poor*/*rich* funkcja DISTINGUISHED jest częstsza niż COORDINATED, a dla *married*/*unmarried* funkcje COMPARATIVE i DISTINGUISHED są silniejsze niż ANCILLARY. Co więcej, dla jednej z tych 11 par – *fact*/*fiction* – najsilniejsza jest funkcja DISTINGUISHED, a COORDINATED i ANCILLARY zajmują *ex aequo* miejsce drugie. Ponadto dla kolejnych dwóch par – *confirm*/*deny* oraz *disprove*/*prove* – jedyną znalezioną funkcją jest COORDINATED, która ma w tym przypadku 100% udziału w zbiorze analizowanych zdań; wynik ten może stanowić rezultat współdziałania wysokiej abstrakcyjności znaczenia wyrazów i specyfiki materiału badawczego (teksty z czasopisma).

Ponadto wydaje się oczywiste, że zarówno sam rozkład funkcji dla badanych par opozycyjnych, jak i nawet kompletność klasyfikacji funkcji są uzależnione od analizowanego materiału, tj. typów tekstów, sposobu selekcjonowania zdań, specyfiki języka itp. Świadczą o tym m.in. sugestie wprowadzenia nowych funkcji do zestawu opracowanego przez Jonesa, zawarte np. w pracach (Davies, 2012, 2013; Hassanein, 2018; Hassanein & Mahzari, 2021; Hsu, 2015; Murphy i in., 2009). Zatem w proponowanym przez Jonesa uzupełnieniu do definicji semantycznej opozycji dwuczłonowej należałoby mocniej podkreślić statystyczny i zrelatywizowany do typów dyskursu aspekt pełnienia przez daną parę wyrazów funkcji COORDINATED i ANCILLARY: jako opozycję binarną można traktować parę, która przynajmniej w niektórych typach tekstów/dyskursów z dużym prawdopodobieństwem będzie pełnić częściej funkcje ANCILLARY i COORDINATED niż pozostałe funkcje wykrywane w analizach zdań, w których współwystępują człony tej pary.

Należałoby jednak rozważyć, czy w przypadku par wyłonionych ze zbiorów opozycji wieloczłonowej duża przewaga funkcji COORDINATED nad funkcją ANCILLARY nie dowodzi mniejszej siły opozycyjności niż w przypadku odwrotnego stosunku obu funkcji: para wyrazów wyodrębniana jest z takiego zbioru po to, aby podkreślać liczne cechy wspólne ich denotatów, umożliwiające łączne ich traktowanie, a nie w celu uwypuklania kontrastu, nie tak oczywistego, jak w przypadku typowych, silnych par opozycyjnych.

Przyjęcie takiego puntu widzenia oznaczałoby, że pary bez wyraźnej przewagi funkcji COORDINATED, czyli *lato*/*zima*, *ręka*/*noga* i *spódnica*/*spodnie* – a więc pary oparte na kontrastach podstawowych, odpowiednio: 'ciepły/zimny' i 'jasny/ciemny', 'góra/dół', 'żeński/ męski'[9] – wykazują w użyciu większą siłę opozycyjną niż pozostałe trzy badane pary, w których trudniej doszukać się takich kontrastów podstawowych. Spośród badanych par wyróżnia się szczególnie para *lato*/*zima*. Z jednej strony bardzo silna przewaga funkcji ANCILLARY nad COORDINATED wskazuje na dużą siłę przeciwstawienia znaczeniowego między członami pary, a z drugiej – znalezienie w badanym materiale większości funkcji z klasyfikacji Jonesa pozwala na traktowanie

[9] Ten ostatni kontrast jest wprawdzie obecnie słabszy niż kiedyś, ale pozostaje zaznaczony w definiowaniu wyrazu *spódnica* przez odniesienie do elementu „żeński", np. „część ubrania noszona przez kobiety…" (Bańko, 2000, t. 2, s. 659) lub „część wierzchniego stroju kobiecego…" („Spódnica", b.d.).

jej jako przykładu relacji wykazującej bardzo podobne właściwości użycia w tekstach, jak wiele silnych opozycji dwubiegunowych badanych przez Jonesa (Jones, 2002).

Wydaje się, że niezależnie od szczegółowych rozstrzygnięć dotyczących siły opozycyjnej poszczególnych badanych par, niniejsze badanie stanowi kolejny dowód użyteczności analiz korpusowych do wzbogacania rozważań na temat relacji opozycji semantycznej.

Skróty

NKJP – *Narodowy Korpus Języka Polskiego* (Bańko i in., b.d.).

Bibliografia

Bańko, M. (Red.). (2000). *Inny słownik języka polskiego* (T. 1–2). Wydawnictwo Naukowe PWN.

Bańko, M., Górski, R. L., Lewandowska-Tomaszczyk, B., Łaziński, M., Pęzik, P., & Przepiórkowski, A. (b.d.). *Narodowy Korpus Języka Polskiego* [NKJP]. http://www.nkjp.pl

Cruse, D. A. (1995). *Lexical semantics*. Cambridge University Press.

Cruse, D. A. (2000). *Meaning in language: An introduction to semantics and pragmatics*. Oxford University Press.

Davies, M. (2012). A new approach to oppositions in discourse: The role of syntactic frames in the triggering of noncanonical oppositions. *Journal of English Linguistics*, *40*(1), 41–73. https://doi.org/10.1177/0075424210385206

Davies, M. (2013). *Oppositions and ideology in news discourse*. Bloomsbury Academic.

Gheltofan, D. (2013). Functional categories of antonymy in Romanian. *Qvaestiones Romanicae*, *2*, 328–341.

Hassanein, H. (2018). Discourse functions of opposition in Classical Arabic: The case in Ḥadīth genre. *Lingua*, *201*, 18–44. https://doi.org/10.1016/j.lingua.2017.08.009

Hassanein, H. (2020). Ten paradigms of ancillary antonymy: Evidence from Classical Arabic. *Bulletin of the Faculty of Arts*, *4*, 1–36.

Hassanein, H., & Mahzari, M. (2021). A taxonomy of antonymy in Arabic: Egyptian and Saudi proverbs in comparison. *Open Linguistics*, *7*(1), 200–222. https://doi.org/10.1515/opli-2021-0013

Hsu, C. C. (2015). A syntagmatic analysis of antonym co-occurrences in Chinese: Contrastive constructions and co-occurrence sequences. *Corpora*, *10*(1), 47–82. https://doi.org/10.3366/cor.2015.0066

Hurford, J. R., Heasley, B., & Smith, M. B. (2007). *Semantics: A coursebook*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511841668

Jeffries, L. (2010). *Opposition in discourse: The construction of oppositional meaning*. Continuum International Publishing.

Jones, S. (2002). *Antonymy: A corpus-based perspective*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203166253

Jones, S. (2006). A lexico-syntactic analysis of antonym co-occurrence in spoken English. *Text & Talk: An Interdisciplinary Journal of Language, Discourse & Communication Studies*, *26*(2), 191–216. https://doi.org/10.1515/TEXT.2006.009

Jones, S. (2007). 'Opposites' in discourse: A comparison of antonym use across four domains. *Journal of Pragmatics*, *39*(6), 1105–1119. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2006.11.019

Jones, S., & Murphy, L. M. (2005). Using corpora to investigate antonym acquisition. *International Journal of Corpus Linguistics*, *10*(3), 401–422. https://doi.org/10.1075/ijcl.10.3.06jon

Jones, S., Paradis, C., Murphy, L. M., & Willners, C. (2007). Googling for 'opposites': A web-based study of antonym canonicity. *Corpora, 2*(2), 129–154. https://doi.org/10.3366/cor.2007.2.2.129

Kostić, N. (2011). Antonymous frameworks in Serbian written discourse: Phrasal contexts of antonym co-occurrence in text. *Poznań Studies in Contemporary Linguistics*, *47*(3), 509–537. https://doi.org/10.2478/psicl-2011-0027

Kostić, N. (2015). Antonymy in language use: From core members to ad hoc couplings. *Poznań Studies in Contemporary Linguistics*, *51*(1), 133–161. https://doi.org/10.1515/psicl-2015-0005

Lobanova, A., van der Kleij, T., & Spenader, J. (2010). Defining antonymy: A corpus-based study of opposites by lexico-syntactic patterns. *International Journal of Lexicography*, *23*(1), 19–53. https://doi.org/10.1093/ijl/ecp039

Lyons, J. (1984). *Semantyka* (A. Weinsberg, Tłum.; T. 1). PWN. (Oryginalna praca opublikowana 1977).

Markowski, A. (1986). *Antonimy przymiotnikowe we współczesnej polszczyźnie na tle innych typów przeciwstawień leksykalnych*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Markowski, A. (2012). *Wykłady z leksykologii*. Wydawnictwo Naukowe PWN.

Mettinger, A. (1994). *Aspects of semantic opposition in English*. Clarendon Press. https://doi.org/10.1093/oso/9780198242697.001.0001

Mohamadi, M. K., Famian, A. R. G., Aghagolzadeh, F., & Afrashi, A. (2019). Syntactic frameworks and discourse functions of lexical antonymy in Persian language. *Journal of Zabanpazhuhi (Scientific Journal of Language Research)*, *11*(30), 149–177.

Muehleisen, V., & Isono, M. (2009). Antonymous adjectives in Japanese discourse. *Journal of Pragmatics*, *41*(11), 2185–2203. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.09.037

Murphy, M. L. (2003). *Semantic relations and the lexicon*. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511486494

Murphy, M. L., & Jones, S. (2008). Antonyms in children's and child-directed speech. *First Language*, *28*(4), 403–430. https://doi.org/10.1177/0142723708091047

Murphy, M. L., Jones, S., & Koskela, A. (2015). Signals of contrastiveness: *But*, oppositeness, and formal similarity in parallel contexts. *Journal of English Linguistics*, *43*(3), 227–249. https://doi.org/10.1177/0075424215591852

Murphy, M. L., Paradis, C., Willners, C., & Jones, S. (2009). Discourse functions of antonymy: A cross-linguistic investigation of Swedish and English. *Journal of Pragmatics*, *41*(11), 2159–2184. https://doi.org/10.1016/j.pragma.2008.09.040

Spódnica. (b.d.). W *Słownik języka polskiego PWN*. Pobrano 30 stycznia 2023, z https://sjp.pwn.pl/slowniki/spódnica.html

Steffens, M. (2018). Antonymic discourse functions and manipulation: A corpus analysis of present-day French. *Corpus Pragmatics*, *2*(3), 313–332. https://doi.org/10.1007/s41701-018-0036-0

Functions of Pairs of Words from Sets of Non-Binary Semantic Oppositions in Sentences from the Texts of the National Corpus of Polish

Summary

The article attempts to investigate whether pairs of words from sets of non-binary semantic oppositions perform the same functions in sentences as strong semantic binary oppositions. Six noun pairs were selected for analysis: *summer*/*winter*, *arm*/*leg*, *cat*/*dog*, *coffee*/*tea*, *trousers*/*skirt* and *telephone*/*letter*. A total of 1,200 sentences in which members of one of these six pairs co-occur were analysed; they were selected from the balanced sub-corpus of the National Corpus of Polish. A set of nine basic functions is presented, which has been applied in works on various languages in recent decades. The functions are identified by determining the mutual relationship between the members of the pair, based on the semantic-syntactic analysis of the immediate context and the meaning of the whole sentence. The present study confirms the usefulness of almost all the functions from the set for describing the way the analysed pairs are used in the sentences from the corpus. Apart from this, it was found that the same two functions are the strongest in the present study as in this type of analysis concerning strong binary oppositions.

Funkcje par wyrazów ze zbiorów opozycji semantycznych wieloczłonowych w zdaniach z tekstów Narodowego Korpusu Języka Polskiego

Streszczenie

W artykule podjęto próbę sprawdzenia, czy pary wyrazów ze zbiorów opozycji semantycznych wieloczłonowych pełnią w zdaniach takie same funkcje, jak pary stanowiące silne opozycje semantyczne dwuczłonowe. Do analizy wybrano sześć par rzeczownikowych: *lato*/*zima*, *ręka*/*noga*, *kot*/*pies*, *kawa*/*herbata*, *spodnie*/*spódnica* i *telefon*/*list*. Ze zrównoważonego podkorpusu Narodowego Korpusu Języka Polskiego wyselekcjonowano 1200 zdań, w których współwystępują człony jednej z tych sześciu par. Przedstawiono zestaw dziewięciu podstawowych funkcji, wykorzystywany w ostatnich dziesięcioleciach w pracach dotyczących różnych języków. Funkcje wyodrębniane są poprzez określenie wzajemnej relacji między członami pary na podstawie analizy semantyczno-składniowej kontekstu bezpośredniego i ustalenia znaczenia całego zdania. Niniejsze badanie potwierdziło użyteczność prawie wszystkich funkcji z zestawu do opisu sposobu użycia badanych par w zdaniach z korpusu. Ponadto stwierdzono, że w obecnym badaniu najsilniejsze są te same dwie funkcje co w analizach tego typu dotyczących silnych opozycji binarnych.

Keywords: semantic relationship; binary semantic opposition; non-binary semantic opposition; corpus linguistics

Słowa kluczowe: relacja semantyczna; opozycja semantyczna dwuczłonowa; opozycja semantyczna wieloczłonowa; lingwistyka korpusowa

Nawoja Mikołajczak-Matyja, Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2282-8960
Correspondence: nawomiko@amu.edu.pl

The preparation of this article was financed within the statutory activities of the Adam Mickiewicz University in Poznań.

Competing interests: The author has declared that she has no competing interests.

Publication history: Received: 2023-04-12; Accepted: 2023-10-28; Published: 2024-01-28